

"78/1

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

KIADVÁNYOK

Felhívjuk, különösen új tagjaink figyelmét, hogy az alábbi kiadványaink titkárunknál megrendelhetők:

Lipcsei kongresszusi mappa 10 linó és fametszettel	20.- Ft
Hamburgi kongresszusi mappa 10 linó és fametszettel	20.- Ft
1967 Bpesti Baráti Találkozó kiállítási katalógusa	5.- Ft
Ugyanezen Találkozó mappája 20 linó és fametszettel	40.- Ft
Como-i kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel	40.- Ft
KBK 10 éves Jubileumi Évkönyve, lenvászonkötésben, 168 oldal terjedelemben, 55 illusztrációval, Kner nyomda gondozásában	80.- Ft
A XIII. Budapesti Nemzetközi Kongresszus mappája, 37 linó és fametszettel, lenvászonkötésben	87.- Ft
Kisgrafikai Értesítő II. kötete. Folyóiratunk 1968–71. évtolyamai kötve 442 oldal terjedelemben. Már csak néhány példány. (Az első kötet már elfogyott)	100.- Ft
Dániai kongresszusi mappa, 30 fa és linómetszettel	60.- Ft
Jugoszláviai kongresszusi mappa 12 fa és linómetszettel	30.- Ft
German Ratner moszkvai grafikus mappája 10 műanyagmetszettel	30.- Ft
Lisszaboni kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel	50.- Ft
Lisszaboni kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel, valamint 8 rézkarccal	130.- Ft
Ady lapok — 15 fa-, linó-, rézmetszet, szitanyomat és rézkarc	150.- Ft
Bordás Ferenc: Harminc fametszet c. mappája	40.- Ft

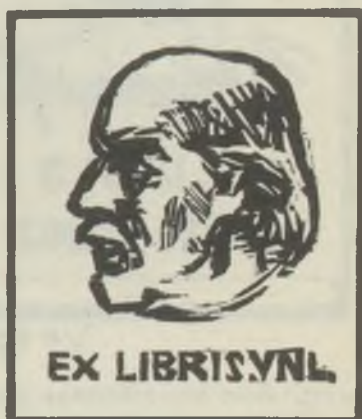
Vidéki megrendelés esetén 6.- Ft portókötséget levélbélyegben mellékeljenek.

Művészi grafikák, élenjáró művészeink alkotásai
a KÉPCSARNOK budapesti és vidéki termeiben

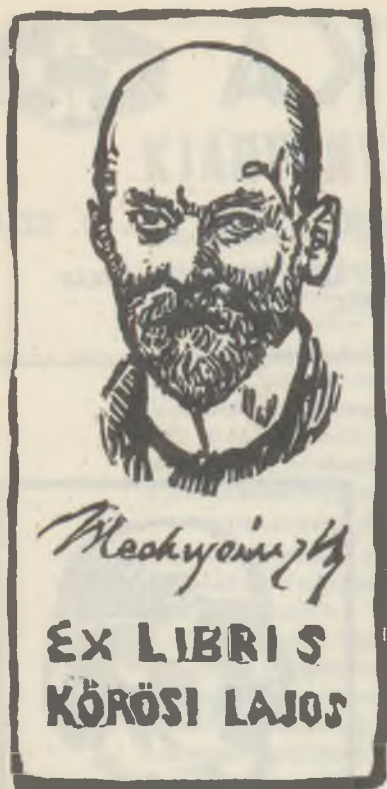
VARGA NÁNDOR LAJOS

1895 — 1978

Egy pályatársáról szóló megemlékezését nem is olyan régen ezekkel a szavakkal kezdte: „Nehéz írni valakiről, akit az ember élete folyamán megszeretett és művészetében nagyrabecsült” Önkéntelenül is ezekre a szavaira gondolunk, amikor tőle, elnökünkől, mesterünkől, szeretett Nándi bácsinktól búcsút veszünk.

Alig valamivel több mint három éve adtuk tudtára a kisgrafikabarátoknak az örömdetes hírt, hogy VARGA Nándor Lajos grafikusművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze felkérésünkre elvállalta körünk elnöki tisztét. Ezzel csak az a tény jutott külső kifejezésre, amit addig is mindnyáján tudtunk és éreztünk, hogy ő közöttünk az első. Már a két világháború között működött Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesületének életében is részt vett és szakkönyveiben is mindig helyt kaptak a kisgrafika művelői. Mi sem természetesebb, hogy az új tartalommal megtöltött, új célokat kitűző társulás, a Kisgraffika Barátok Köre első művésztagei között őt is ott találjuk. Megjelenésével dísz és rangot adott összefogásainknak, amelyeket mindig számontartott és amelyekről csak komoly akadályoztatás esetében maradt távol. Bármilyen problémával fordultunk hozzá, kérésünk mindig meghallgatásra talált. Előadásaival, magyarázataival, tanácsaival elősegítette a kisgrafikák kedvelőinek tájékozódását, esztétikai ismereteik fejlődését. A nemzetközi kongresszusokon is mindig szívesen vett részt, számos jóbarátot szerezve azokon nemcsak önmagának, hanem az egész magyar grafikusművészetnek is. Több volt, mint elnökünk: melegszívű jóbarátunk, tanácsadónk, Pater Familiasunk volt ő. Nyolcvanadik születésnapján a magyar

Varga

kulturális élet elismeréséhez tagtársaink szeretetének és ragaszkodásának őszinte megnyilvánulása is csatlakozott, és ez az alkalom indította körünket arra a gondolatra, hogy a lisszaboni XVI. Nemzetközi Ex libris Kongresszus alkalmával kiadásra kerülő F.I.S.A.E. kiadvány, Az ex libris művészei c. mű III. kötetében magyar részről őt mutassuk be. Az idei luganói kongresszuson való megjelenéséről még végzetessé váló betegsége idején is szötte a terveket, de a sors úgy akarta, hogy oda már csak az ő művei juthassanak el.

A polihisztorok kihalófélben levő fajtájához tartozott. Életművének megismerése számos területre vezet el, de közös vonás mindegyikben a művészi szép szeretete, az emberi szellem alkotásainak megbecsülése. „A magyar grafikát szolgálta. Szolgált olyan híven és alázatosan, olyan nyugodt és önfelejtő munkával, biztos szakmai tudással, tanítványok nevelésével és művészettel, mint a régi mesterek”. Ezeket a sorokat még 1965-ben írta le Varga Nándor Lajos könyveiről szóló színes írásában Kuczka Péter, akit a Mesterrel folytatott beszélgetések tettek a grafika lelkes hívévé és szószólójává.

Amikor azon a borús áprilisi napon tanítványai, barátai, tisztelői a farkasréti temetőben megilletődve rótták le kegyeletüket, csak attól vettek örökre búcsút, amely a mulandóság törvényeinek alá van vetve, a materiától, amely több mint nyolc évtizeden át hajlékot nyújtott egy isteni szikrának. Ez a szikra, Varga Nándor Lajos génusza azonban tovább él. Tovább él festményeiben, grafikáiban, könyveiben, kutatásainak eredményeiben és nem utolsósorban tanítványai és barátai emlékében, akik híven őrzik és továbbadják tanításait, életművének eredményeit, ahogy Lucretius oly gyönyörűen mondja: „Et quasi cursores vitae lampada tradunt — S mint a versenytutók, kézről kézre adják az élet fáklyáját.” S. A.

BÚCSÚBESZÉD VARGA NÁNDOR LAJOS TEMETÉSÉN

A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége nevében búcsúzik *Varga Nándor Lajos* grafikusművésztől, a Magyar Népköztársaság érdemes művésztől.

És búcsúzik egy kisebb közösség nevében is, a grafikusok és a barátok nevében, akik Neked, drága jó Nándi bácsi, családot mellett a nagyobb családot jelentették, akik édes gyerekeiddel együtt gyermekeidként vettek körül, akik testvéreid, barátaid voltak, s akik mindannyian atyjuknak tartottak.

Elmentél csendben, szerényen, talán kis bocsánatkérő mosollyal, s mi fosztottan nézünk körül, elvettél s elvittél valamit tőlünk, ami lényeges volt, ami eddig az életünkhöz tartozott.

Közvetlenül, vagy közvetve mindannyiunk tanítómestere voltál, mindig volt hová fordulnunk tudatlanságunkkal, kételyeinkkel, mert elméleti és gyakorlati tudásod, ismeretanyagod egyedülálló volt. Nyolcvan év fölött is alkotóerőd és tehetséged birtokában dolgoztál. Az Aulich utcai teremben váltották egymást a grafikusok, — Te biztos pont voltál, akit szerdán mindig megtaláltunk, hacsak nem vettek a vándorbotot, hogy körülnézz egy kicsit Londonban, Rómában, vagy éppen Sepsiszentgyörgyön. Igen, — gyakran vágytál a havasok alá, s mindig felújulva, pihenten tértél vissza hozzánk. Ha beléptél a zsűritermembe, a fenyőerdők friss, fanyar levegőjét hoztad magaddal, s Te magad is egy voltál a sudár magas fenyők közül. Természeted, jelmed, mint népedé. Tudásodat, gazdag tapasztalataidat szerényen viselted. Tartózkodásod, szemérmességed megbocsátó mosolyban oldódott fel. Hangos szavad, féreérhető szavad soha nem volt, de a leghalkabb közlésed is eljutott hozzánk és mindig érettünk.

Most hová forduljunk, kit kérdezzünk meg? Olyan válaszokat már soha senkitől nem hallunk, mint amilyent Tőled kaptunk. Elmentél.

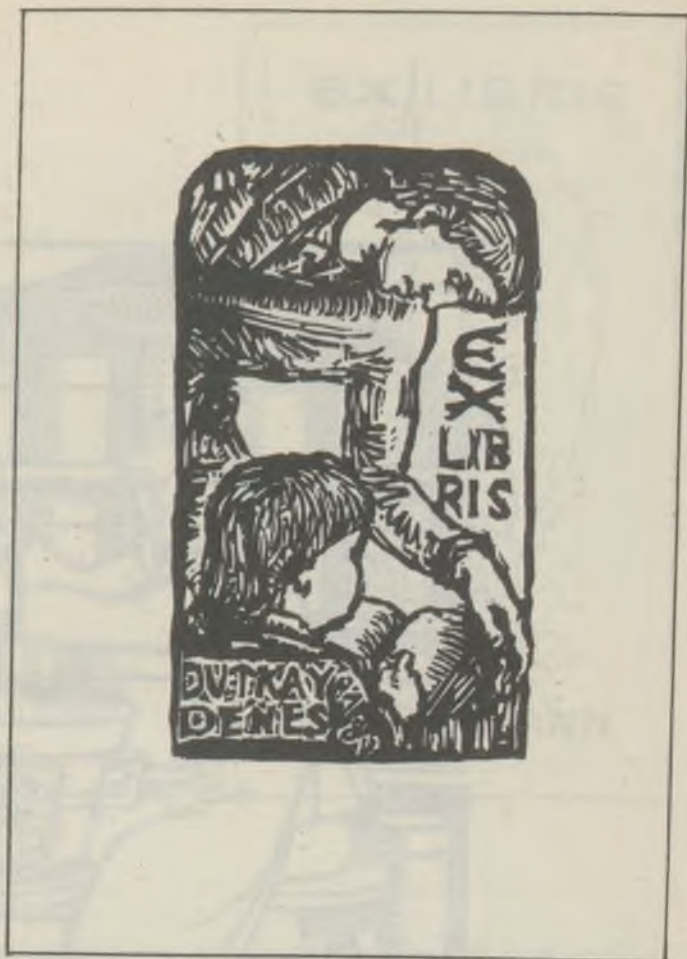
Az utolsó nagy öreg voltál azok közül, akik ifjan megteremtették a modern magyar grafikát, akik azt az alapot fektették le, amire a mai magyar grafika is épül. Forrás voltál, amiből nemcsak szakmai ismereteket meríthettünk, hanem tisztességet, szakmai alázatot, szolgálatot, egymás megbecsülését és szeretését.

Életeddel, példaadásoddal tanítottál emberségre, — arra, hogy hitünket soha ne veszítsük, hogy keressük és megtartsuk egymást.

Most mi keressük a szemed tisztaságát, a szemedét, melyben olykor kis gyanakvás is bujkált, de melyben mindig visszatükröződött a havasok és az ég végtelenjének derüje, keressük a kezed jószágát és nyugodt lépteid halk nyikorgását. De már messze jársz. Lehet, hogy Zsögödön éppen most hámozod a pityókat, mert Imre bácsi Rád mordult, hogy készen légy, mire pisztrángjaival visszaérkezik. Vagy talán Szentgyörgyön bújod a könyvtárt barátaidra várva.

Itt meg az Alapnál a kedves lányok megfőzik Neked a reggeli kávé, Lektorunk 11 óra körül már nézi az órát, — Nándikám menned kell, s mi még sokáig nézzük az ajtót nyílik-e, — várunk egy-két halk köhhenést, egy szabadkozó mosolyt, — kezdhethük gyerekek. Egy hely mindig ott van a számodra Nándi bácsi. Nyugodj békében.

Csohány Kálmán

VARGA Nándor Lajos utolsó befejezett ex librise — X1

VARGA NÁNDOR Lajos ex libris-mappájának kiadása már régen szerepel terveink között. Örömmel közölhetjük, hogy a 25 fametszetű könyvjegyet tartalmazó mappa rövidesen elhagyja a nyomdát. A mappa anyagát a művész maga válogatta össze és ő nézte át a mellékelt alkotásjegyzék fogalmazványát is. Nem sokkal halála előtt, betegágyán még örömmel értesült arról, hogy a nyomdai munkák előkészítése rendben folyik és a mappa kiállítása tekintetében figyelembe vettük az ő kívánságait. Tragikus elhunyt után a nyomdai megrendelést módosítottuk és a példányszámot felemeltük azzal a céllal, hogy a luganói kongresszus résztvevőinek ezt nyújtjuk át ajándékképpen, és ezzel is áldozunk szeretett elnökünk emlékének.

ROSEMARIE MOSER

MAI SVÁJCI EX LIBRIS

Még 1934-ben írta *Gertrud ESCHER* zürichi festőművésznő az ismert bécsi ex libris gyűjtő *Horscheck* bárónak: „Uj ex libris-megrendelések ritkán vannak, nemcsak a rossz idők miatt, hanem azért is, mert az ex libris kiment a divatból” És mi a helyzet ma? Jó időket élünk (a gazdasági élet virágzik, munkanélküli majdnem nincsen), de az ex librist ma sem nagyon keresik. Egyrészt kicsi a gyűjtők köre (a Svájci Ex libris Klub taglétszáma 78), másrészt a grafikusoknak más, jobban jövedelmező megbízásaik vannak, elsősorban a reklám terén. Ehhez járul még, hogy svájci művészek 400 svájci frankért készítenek ex librist, sokkal nagyobb összegért, mint más országokban.

Az a körülmény, hogy ma az ex libris Svájcban szerény szerepet tölt be, nem jelenti azt, hogy nincs művész, aki mellékesen sem foglalkozna könyvjegyek készítésével. Feltűnő jelenség, hogy a fametszés került az előtérbe, mai művész rézkarca azonban ritkaságszámba megy. A Svájci Ex libris Klub által kiadott jegyzékben jelenleg a következő művészek szerepelnek: *Althaus, Bauer, Baumgartner, Birkner, Brun del Re, Bürki, Fritschi-Feller, Knöpfli, Pfund, Ramseiner, Rutishauser, Saner, Schill, Stadler, Studer, Thöni, Tomamichel*. Néhány jelentősebbet az alábbiakban be fogunk mutatni.

A St. Gallen-i *Albert SANER* példája mutatja, hogy a művész nemcsak a fametszethez való rajzot készítheti, hanem képes lehet a művéség legmagasabb fokán történő kivitelezésre is. Ex librisei sugározzák a megvalósított gondolat és a tökéletes technikai kivitelezés harmóniáját. Erőteljeseek, mint általában a fametszetek, de a legapróbb részletekig kidolgozva, az írás és kép, feketék és fehérek kiegyensúlyozva, a téma világosan és érthető módon a középpontba állítva, ezek az általa alkotott könyvjegyek jellemző tulajdonságai. Sauer azt a felfogást képviseli, hogy a kisméretű ex libris szebben és jobban hat, mint a nagy,

A. PATOCCHI fametszete X2

A. SANER fametszete X2

minthogy az ex libris könyvjegy és nem illusztráció. A zürichi *Kobi BAUMGARTNER* ex libriseinek jellemzői az egyszerűségben és a mindazonáltal nagy kifejező erőben vannak. A stilizálásban igen messzire megy, de kellemes módon színekkel töri át és teszi gazdagabbá a metszetet. Baumgartner jelentős sikereket tud az illusztráció terén úgy hazai, mint nemzetközi vonatkozásban felmutatni. Exlibriseinek száma 30 körül van. A baseli fametsző, üvegfestő és illusztrátor *Hanns STUDER* eddig mintegy 20 ex librist készített. Viszonylag kis számúak, de kifejezőek a színes fametszetei. Rokonságuk az általa művelt üveg-festészettel félreismerhetetlen, a felületfelosztás és a színek áttetszősége ezt mutatja. Studer úgy véli, hogy a könyvjegytulajdonosnak el kell fogadnia a művész választását és nem szabad zokon venni, ha a terv várat magára, mert minden műalkotást, legyen az bármilyen kicsi, művészi komolysággal kell megalkotni és nem szabad csak úgy „odavetni”.

Egyfajta szomorúsággal gondolunk vissza a *svájci ex libris virágkorára*, az 1900-tól 1930-ig terjedő időre, amikor olyan művészek működtek, akiknek híre messze a határokon túl is ismert volt és akik jelentős számú ex librist alkottak. Ezeknek a művészeknek az ex librisei mindenkor kíváncsú darabok a gyűjtők számára. Soroljunk fel néhányat ezek közül a „nagyok” közül: *Ervin HEMAN*, *Hans Beat WIELAND*, *Emil ANNER*, *Paul FLURY*, *Otto KREBS*, *Alfred PETER*, *Alfred SODER*, *Claude JEANNERET*, *Johann BOSSARD*, *Fritz GILSI*, *Georg RABINOVITCH*, *Rudolf MUNTER*, *Fritz MOCK*.

Alig van ország, amely rendelkezne a kezdettől az 1900. évig készült összes ex librisének jegyzékével. Svájc abban a szerencsés helyzetben van, hogy birtokában van egy ilyen kézikönyv, amely 8395 könyvjegyről ad tájékoztatást, folyamatosan számozva, egyenként leírva formátum és technika, tartalom és nagyság, készítési év, művész és tulajdonos tekintetében. A kétkötetes, gazdagon illusztrált művön tíz évig dolgozott *Agnes WEGMANN* (Schweizer Exlibris bis zum Jahre 1900; Schweizer Bibliophilen Ge-

H. ERNI klisérajza P1

sellschaft kiadása, Zürich, 1922.) „Svájc valamennyi jelentős könyvtárának tervszerű átvizsgálása szolgáltatta az anyagot oly mértékben, hogy számottevő hiányossággal már nem kell számolni. A feldolgozásnál a vezérlő gondolat a tudományos igényű pontosság volt. Ily módon a svájci ex libris-gyűjtőknek olyan vezérfonalat adunk a kezébe, amelyet a külföldi gyűjtők joggal irigyelhetnek. A könyv gazdag anyagot és értékes útbaigazítást tartalmaz még a heraldika, a grafika, a svájci tudósok és családok története területéről is.” Agnes Wegmann könyve bevezetésének ezen szavait ma is helytállónak fogadhatjuk el. A jegyzék az 1900. évig közel hiánytalan és a gyűjtőknek ez az érvényes kézikönyve. A Wegmann munkája során Ludwig GERSTER plébános munkásságára támaszkodhatott, aki 1898-ban saját kiadásában megjelentette a svájci könyvjegyekről szóló könyvét, amelybe 2686 ex librist vett fel, röviden, helyenként hiányosan leírva. Ő volt az, aki A. Wegmann-t biztatta a katalógizálás folytatására. Ludwig Gerster csakhogy mint *Emanuel STICKELBERGER* ennek a művészeti ágnak lelkes gyűjtője és kutatója voltak, így nem lehet azon csodálkozni, hogy Stickelberger is kiadott egy illusztrált könyvet „Az ex libris Svájcban és Németországban” címmel (Helbling und Lichtenhahn kiadása, Basel, 1904.) és amelyet az ismert gyűjtőknek, zu Leiningen Westerburgnak ajánlott. – Földrajzilag és tartalomban szűkebbre határolva, de füzletes kiállításban jelent meg W. AEBERHARDT könyve, Berni ex librisek öt évszázadból címmel (Berner Exlibris aus fünf Jahrhunderten, Francke kiadó, Bern, 1968.)

Ilyenformán Svájc a századfordulóig készült exlibrisekről kimerítő művekkel rendelkezik. 1900-tól ilyenek már nincsenek. A Svájci Ex libris Klub azonban feladatául tűzte ki, hogy kiadja a nagy svájci ex-libris-művészek alkotásjegyzékeit és ezek segítséget nyújtanak az újabb idők alkotásainak megismeréséhez. Eddig. *Paul BOESCH, Anton BLÖCHLINGER, BUKO (=Buser Kobler), Alfred SODER, Fritz GILSI, Fritz WETTLER, Emil ANNER, Albert SANER, August JAEGER és Rudolf MÜNGER* alkotásjegyzékei jelentek meg.

Ernst WETTER, Bern (Ford. Szerkesztő)

LENKEY Zoltán rézkarca C3

LENKEY ZOLTÁN

Lenkey

„... az a lényeges, ami a munkában tükröződik.”

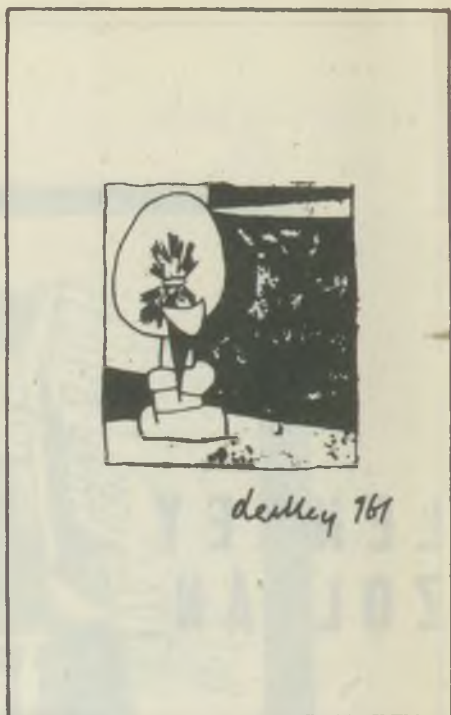
Nevét a legjobb grafikusaink között tartja számon a kritika és a közvélemény. A vidéki indulás és a vidéken való alkotás nem zárta el a kor művészi színvonalától.

Vidékről indult, Miskolcon született 1936-ban. Középiskolai tanulmányait is itt végezte, 1956–1962 között a Képzőművészeti Főiskolán *Csanády, Szőnyi, Fónyi és Ék Sándor* voltak mesterei. Igazi mesterének azonban *Kondor Bélát* tartja, akivel szoros baráti kapcsolatban is állt. Tanulmányai befejeztével visszaszakerült szülővárosába, ahol megkezdte működését, amelyről egy alkalommal így nyilatkozott: „Azt tartom, hogy a művészetnek olyan szent szórakozásnak kellene lennie, amelyben mindenki azt csinálja, amihez az adott pillanatban kedvet érez, ...”.

1964-ben Derkovits ösztöndíjasként dolgozott és ekkorra már bekapcsolódott a miskolci művészeti élet szervezésébe és alakításába is.

Rendkívüli akaraterővel vette fel a harcot az elvidékiesedés ellen. Lapjain ezért általában hangulati és érzelmi problémákat fogalmaz meg. A gondolatok, az érzelmek, a hangulatok rögzítésének képességéről tesz tanúbizonyságot. Igazi lírikus, különösen színes lapjain érezhető a felfokozódott líraiság.

Lapjain a kép elemeinek olyan egysége és harmóniája jön létre, amely nagy hangulati erővel közvetíti gondolatait az elmúlásról, vagy a gyermekkor elérhetetlen távolában neki iramodó lovakról, amelyek egy sohasem volt régi réten kergetőznek. Nem a pillanatnyi benyomásaiból kiindulva rögzíti tárgyát, hanem

fejlődésében, összetevőiben ábrázolja azt. Egy-egy benyomása sokáig foglalkoztatja, addig-addig rajzolja, karcolja, míg meg nem születik a „Lenkey féle teljesség”. Ez a teljesség gondolkoztat el, döbbsent meg, vagy éppen nyugtat.

Nála a grafikának elemeznie kell a valóságot. Az ember mai sorskérdései foglalkoztatják. Keresi, kutatja az ember és a világ összefüggéseit. Az egymás mellé rendelést és az alá fölé rendelő viszonyban a világ fölött úrrá lett embert, az alkotót, a teremtőt kívánja megszólaltatni.

Állatábrázolásai – melyek számtalan lapján láthatók – allegóriák, melyekkel az élet változásaira akar figyelmeztetni és olykor-olykor az emberi élet javítását is célul tűzi ki.

Lapjain finom, leheletkönnyű árnyalatok csapnak át markáns tónusokba. Érzékletesen futtatott foltok, színek szakadoznak fel tépett, sokszor torz felületekké. A tiszta rajz keveredik a kúsza vonalakkal, a kúsza vonalértelmetlenségekkel. Mégis azt mondhatjuk műveiről, hogy tud tisztán fogalmazni, kitűnően rajzol és nem hoz létre valamiféle káoszt lapjain, mert mindig konkrét mondanivalót közvetít.

Formanyelve a szürrealizmus jellegzetes bonyolultságát mutatja. Ez a szürrealisztikus eszközvilág nem mindig esik egybe a tragikus, tragikomikus témákkal. Vannak esetek, amikor a formai megnyilatkozása a gúny és ironia életérzését sugallja.

Lenkey Zoltán művészete komor látomásokkal, ironikus felhangokkal nyugtalanító művészet, amelyben a sokszor szélsőségesnek tűnő gesztusaiban is rend és a logika igénye található.

A közölt illusztrációk rézkarcok — C3

Sötét tónusú lapjainak mondanivalója is az emberszeretet és az életigenlés irányába mutatnak.

Egyéni kiállításainak sorát az 1968-as Dürer Termi Bemutakozás nyitja meg: Miskolc, Szabadka, Ede-
lény, Debrecen, Ózd, Sátoraljaújhely, Szerencs stb. a folytatás.

Csoportos külföldi kiállításokon is részt vett: Párizs, Dortmund, Berlin, Prága, Bukarest, Kiev, Szófia,
Bologna, Montréal stb.

Állandó résztvevője a hazai és nemzetközi grafikai biennáléknak: Tokió, Krakkó, San Pauló, Luganó,
Firenze, Miskolc stb.

1973-ban a miskolci grafikai biennálé nagydíját kapta és a Munkácsy díjat, 1975-ben a Miskolc város Ta-
nácsa művészeti díjával ismerték el grafikai munkásságát.

Díjakat kapott még: a II., III., IV., V. miskolci grafikai biennálén, 1970-ben a Stúdió kiállításán, 1967,
1968, 1969-ben a miskolci Téli tárlat kiállításán.

Gazdag és eredményes pályafutásán bizonyította tehetségét és akaraterejét. Kár, hogy az ex libris és a
kisgrafika művelésében nem mutatott kiemelkedő eredményeket. Néhány ex librist készített eddig mind-
össze. Tehetsége, emberszeretete, emberismerete pedig predesztinálná arra, hogy ezt az intím műfajt is
művelje. Valljuk, hogy nevét az európai műgyűjtők rövidebb idő alatt megismernék, mint a nagy grafi-
kái révén. Minden reményünk meg van arra, hogy finom vonalú rézkarc ex libriseivel maradandóan
fogja beírni nevét a hazai ex libris művészek közé.

Imolay L. István

GÁCSI Mihály rézkarca C3

G Á C S I M I H Á L Y

A kisgrafika barátainak, értő gyűjtőknek nem kell bemutatni *GÁCSI Mihályt*. Elég a nevét említeni, vagy egy lapját elővenni és mindjárt közelünkben érezzük az embert, megáldva mindazzal az adottsággal, ami a művészt képessé teszi, hogy a világ jelzéseit felfogja és sajátos kifejezési eszközeivel átfogalmazza egy olyan világnyelvre, amit úgy hívnak: művészet.

Sokan festőként ismerik, pedig elsősorban grafikai alkotásai garantálják helyét a mai magyar művészet él-vonalában.

Kisgrafikáit már a KBK megalakulását követő időben is márkás cserelapként tartották számon és azóta is kemény valutának számít a nemzetközi csereforgalomban. Ex libris-eit a humor, a gúny, a karakírozott életkedv teszi egyénivé, utánózhatalanná. Szövegnélküli kisméretű lapjain külön-külön találkozhatunk groteszk figuráival, emberarcú állataival, különleges virágaival, melyeket aztán a nagyméretű lapokon láthatunk viszont olyan helyzetekben, hogy mondatokká válva napi problémáinkra adnak választ, egyenként pedig életünk derűs pillanatait idézzék.

Életútja kacskaringós, akadályokkal tűzdelt. 1926-ban született Budapesten, 1944-ben érettségizett. A legfogékonyabb időben érték a II. világháború hatásai. A háború után 4 évig mint kazánrakodó dolgozott. Művészeti tanulmányait szabad iskolában kezdi és 1949. őszétől a Képzőművészeti Főiskolán folytatja. Lakásgondok, családi problémák akadályait leküzdve Szolnok, majd Hódmezővásárhely után Zalaegerszegre költözött 1976-ban.

Itt ismertem meg személyesen. Akkor kezdődött a varázs, ami minden gyűjtőt elfog, ha műterembe lép. Ezt az érzést elmélyíti Gácsi Mihály személye, aki olyan közvetlenséggel fogadja a művészet barátait, mint személyes és régi jó barátot szokás. Műtermének berendezése tükrözi a tárgyak szeretetét. Megtalálni a grafikai műhely és műterem szokott tárgyai mellett a régi órákat, hangszereket, cserép- és üvegedényeket, melyeket épp olyan örömmel gyűjt, mint lapjain ábrázol.

A város, a környék rendkívül gyorsan szívébe fogadta az embert, a művészt és műveit egyaránt.

Kisgrafikai az utóbbi időben ritkábban szerepeltek, de ha kiállításon, pályázaton előkerülnek, osztatlan sikert, helyezést garantálnak. Az idén a magyar grafikusok közül Gácsi Mihályt mutatja be a FISAE év-könyve is.

Reméljük, hogy a közeljövőben ismét gyakrabban találkozhatunk ex libriseivel, kisgrafikaival, nagy örömmel az igényes gyűjtőknek.

Pittmann László

GÁCSI Mihály rézkarca C3

BOTTLIK Tibor klisérajza P1

BOTTLIK TIBOR

Dr. Bottlik Dezső fehértemplomi királyi közjegyzőnek és feleségének, Tölgyessy Margitnak 1884. október 16-án fiúk született, aki a Tibor nevet kapta. Szülővárosában magyar népiskolába járt, majd az állami főgimnáziumot végezte el. Széplelkű anyja, aki maga is rendelkezett némi művészi adottságokkal, gondos nevelést adott gyermekének. *Bottlik Tibor* már gimnazista korában összebarátkozott szomszédjukkal, a fiatal fehértemplomi festővel és rézkarcolóval, *Schuster Ferenc*cel (1870–1902), akit ünnepnapokon gyakran elkísért a város környékére és figyelte amint vázlatokat és festményeket készít. Schuster Ferenc révén Bottlik Tibor íly módon már korán megszerzi első ismereteit a festészet terén és megtanulja felismerni a táj szépségeit.

1902-ben érettségizik Fehértemplomban és követve szeretett anyja tanácsát, még az évben a művészi pályára szánja el magát és mint festőnővendék kezdi tanulmányait Budapesten, *Vajda Zsigmond* magánművésziskolájában. Rövid idő múltán azonban már Bécsben, *Hochenberger* műtermében találjuk Bottlikot, ahonnan 1903 szeptemberében, sikeres felvételi vizsga után a bécsi Képzőművészeti Akadémia rendes tanulója lesz, *Bacher Rudolf* osztályában. Bottlik sokat ígérő bécsi tanulóideje öröndetes kezdeti sikerekhez vezetett, melyeket a szakemberek elismerőleg értékelték. Ebből az alkotó időszakából származó két rézkarca, az „Ülő nő” (1904) és a „Szilveszter éjszaka” (1905) a Magyar Nemzeti Galéria birtokában van. Majd mindön Bottlik anélkül, hogy az Akadémia hozzájárulását kikérné, részt vesz néhány művével két közös kiállításon, összeütközésbe kerül a főiskola szabályzatával. Miközben a fiatalembert az iskolai rend áthágása miatt, melyek tiltanak mindennemű Akadémián kívüli működést, eltanácsolják a főiskoláról, első művészi sikerét aratja azzal, hogy 1905-ben meghívják Budapestre a „Festőművészet Magyar Nemzeti Szalonja” alapító bizottságába.

Az 1906. év fordulópont a fiatal Bottlik életében: elhagyja Bécset, Münchenbe költözik és beiratkozik *Heinrich Knirr prof.* festőiskolájába. Bottlik nagyratörő, számos műtermet látogat, bővíti tudását és gyűjti a tapasztalatokat. Megjelenítéseinek kifejező erejét igyekszik tökéletesíteni. E cél elérésén fáradozik a szépművészetek fővárosában, Párisban is, ahol 1907-től 1914-ig dolgozik művészi hajlamának megfelelően és továbbképezi magát. A festészet akkori nagyjaival, *Monetval, Renoirral* való alkalmi érintkezései segítségére vannak. Bottlik Párisban *Colorasi* akadémiáját látogatja, továbbá a „La grande Chaumiere et Delecluse” intézetet, melyet *Injalabert, Carlo Delevaille, Aristide Maillol* és *Lucien Simon* vezet. Simon felkelti Bottlikban a tájfestészet iránti szeretetet, míg Maillol, a faliszőnyegek festője és tervezője, a későbbi szobrász megtanítja az alapvető szobrászati technikákra, a márvány, a terracotta, a természetes kőzetek és a mésző megmunkálására, valamint a monumentális szoborművek iránti vonzódásra.

Bottlik Franciaországban szerzett ismeretei a modern festészet terén, felismerhető kifejezésre jutnak képein, melyek a régebbi idők barna színben tartott harmóniája (műtermi tónus) helyett világos, szürkés-fehér – szőkés egységes tónust mutatnak, melyek közvetlenül a természet után készültek és a természetes szórt fény és a tompított napfény hatásait adják vissza.

Bottlik az impresszionizmus képviselőjévé vált és az is maradt élete végéig. 1909-ben a tehetséges fehértemplomi művész a párisi Őszi Szalonba tizenkét képet küld bánati hazájából. 1911-ben gyűjteményes kiállítása van a „Magyar Nemzeti Szalon”-ban Budapesten. 1913-ban megfesti „Önarcképét” s ugyanebben az évben néhány művével részt vesz a párisi Exlibris-Kiállításon.^{x/}

Az első világháború megszakítja Bottlik párisi működését és érintkezésbe kerül Olaszországgal, a renaissance bölcsőjével: midőn 1914-ben visszatért Franciaországból hazájába, behívták katonai szolgálatra, az olasz frontra kerül, hadifogságba jut és a kis Asinara szigetre viszik. Ebben a fogolytáborban elnyeri a parancsnok rokonszenvét és engedélyt kap művészi ténykedésre. Műveinek tartalmát és kifejezési formáit nagyfokú humanizmus és az emberi szenvedés iránti részvét hatja át.

A háború után Bottlik visszatér Fehértemplomba, mely már most Jugoszláviához tartozik, de nem talál lehetőséget sem művészi fejlődésére, sem valami más kenyérkeresetre. Slován-Brod-ban, majd Eszéken próbál egzisztenciát teremteni magának.

Midőn a művész atyjától egy birtokot örököl a Bánát román részében, 1924-ben Krassófüzresre költözik, hogy gazdálkodjon a birtokán. A gazdaság azonban tönkre jut, mert mindenütt meglopják, becsapják és végül elárverezik a birtokot.

A balsiker után Bottlik Tibor megkísérli, hogy művészi képességeire alapozza megélhetését és a Resica melletti Boksánban telepszik le. Sokat fárad azon, hogy megrendelőkre tegyen szert és számtalan portrét és tájképet fest. Egy napon elhatározza, hogy Boksánban telepszik le, bérel egy telket, épít rajta egy lakóbarakkot és ezzel szerény lakószobát és célszerű műtermet teremt magának. Ebben az elvonultságban számtalan olaj-, tempera-, akvarell-kép, tusrajz, portré, plakett, vázlat, Exlibris és grafikai lapot készít, emellett számos szobrászati művet is.

A második világháborút is Boksánban éli át a művész. Gyakori teljes magányában kedve szerint valósítja meg alkotó elgondolásait. A bánati táj, amelyben él, a környezet, valamint a festői Bersau-völgy paraszti lakócai, színdús népi viseletük és sajtáságos életformájuk elragadtatást váltanak ki belőle. Ezekben az években egyre jobban a szobrászat felé fordul.

^{x/} (Ide kívánczok a szerkesztő megjegyzése: a szerző a cikk írásakor csak 3 ex librisét ismerte Bottlik Tibornak, valamint a Karl Helmboldt részére röviddel a halála előtt készült, 95 x 70 mm méretű ex libris vázlatot. A közölt alkotásjegyzék ezt a számot jelentős mértékben megnövelte. A Helmboldt-könyvjegyet csak a szerző közlése alapján ismerjük.)

A közölt illusztrációk klisérajzok P1

Az 1944-es politikai fordulat arra bírta Bottlik Tibort, hogy a művész körökkel való lojális együttműködéshez szükséges kapcsolatokat, melyeket az új rezsim megkívánt, felvegye. 1954-ben a képzőművészet terén elért érdemei elismeréseképpen a „Románia képzőművészei egyesületének tagja” címet nyerte el; majd további kitüntetések kap az államtól és állami szervektől, s végül nyugellátásban is részesül.

Utoljára 1933-ban volt gyűjteményes kiállítása Berlinben és ezt követően több mint 35 évnek kellett elmúlni ahhoz, míg lehetősége nyílt arra, hogy 1967. decemberében a tiszteletére Resicán, a bánáti bányaváros múzeumában műveiből kiállítást rendeztek.

Bottlik művei utoljára 1974. március 28-án a kilencven éves művész tiszteletére a temesvári Bánáti Múzeumban rendezett kiállításon kerültek bemutatásra.

Bottlik Tibor 1974. október 13-án hunyt el Boksánban. A boksáni Tanács az évtizedeken át intenzív művészi ténykedést kifejtő és híressé vált polgártársuk tiszteletére múzeumot szándékozik létesíteni.

Sírgját a maga készítette bronz mellszobor díszíti (1973), melyre a következő szöveg van vésve: „Bottlik Tibor – Artist, Művész, 1884–1974”

Alfred KUHN, Föderlach, Ausztria
(ford. Dr. Csányi István)

BOTTLIK TIBOR KÖNYVJEGYEI (Valamennyi klisérajz)

(Az Iparművészeti Múzeum és Dr. Csányi István gyűjteménye alapján összeállította: Semsey Andor)

1. Ex libris Ambrózy Ágoston (2 akt) 135 x 92 mm
2. Ez a könyv Antal Sándoré (Faágon ülő olvasó férfiakt, előtte kutyák) 97 x 67 mm
3. Aranka könyve (Lorgnonos nő rokokó ruhás férfi által tartott könyvet néz) 72 x 72 mm
4. Benko Lajos könyve (Két férfiakt, egyik ecsettel) 88 x 72 mm
5. Ex libris Bodor Aladár (Lantos férfi, létrán mászó múzsa) 1912, 108 x 76 mm
6. Bottlik Dezső Dr. könyve (Férfiaktok könyvekkel, kettő hintázik) Évszám: 1908. (nehezen olvasható), 72 x 103 mm
7. Bottlik Dezső könyve (Két régies ruhájú férfi, könyvre kiömlő tinta) Év: 1907?. 80 x 90 mm
8. Ez a könyv Bottlik Dezsőé. (Ülő férfi marabuval) 77 x 77 mm
9. Az én könyvem Bottlik Tibor (Két férfiakt, egyik könyvvel, a földön festő-paletta) 90 x 68 mm
10. Bottlik Tiborné (Pókháló, torz férfi félaktja) 95 x 58 mm
11. Feldman Ignác dr. könyve (Aggastyánt vezető fiatal férfi, alul 3 holló, jobbra csontváz) 100 x 80 mm
12. Hajdú József könyveiből (Koponyára lépő férfi) 100 x 44 mm
13. Harsányi Kálmán könyve (Tintatartón bagoly, mellette női akt és lantos férfi. Jelezve: A „Tölgyfalevél” emlékére Bottlik Tibor Paris, 1912.) 120 x 115 mm
14. Janiczek Károly-é. (Akt karddal könyvön) 69 x 34 mm
15. Ex libris meis Dr. Franciscus Merkl (Két férfiakt csontvázal) 65 x 87 mm
16. Ez a könyv Ney Istváné (Férfialak könyvvel, két férfiakt homokórát tölt) 93 x 93 mm
17. Ez a könyv Ney Lászlóé. (Könyvön ülő férfit vonzó férfiakt) 80 x 110 mm
18. Noten des Rudolf Polsterer (Három férfiakt) 1906? 63 x 125 mm
19. Ex libris Rudolf Polsterer (Hárfa, halál, három alak) 65 x 85 mm
20. Schelling Elemér-é. (Ülő olvasó férfiakt) 98 x 61 mm
21. Schelling Elemér könyve (Zongorabillentyűkön kis alakok) 61 x 102 mm
22. Schelling Kornél dr. könyve (Könyveket halászó férfiakt) 92 x 47 mm
23. Schweinitzer József könyve (Parókás férfi lombikokkal) 92 x 47 mm
24. Dr. Szohner Lajos könyveiből (Könyvön ülő férfiakt) 58 x 66 mm
25. Törs Tibor-é. (Fa alatt férfiakt, könyvön hegedülő régi ruhás férfi) 1909? 84 x 63 mm
26. Notes des Dr. Josef Weleminsky (Dedikációval, 1909.) 46 x 100 mm

TADEUSZ PRZYPKOWSKI 1905–1977

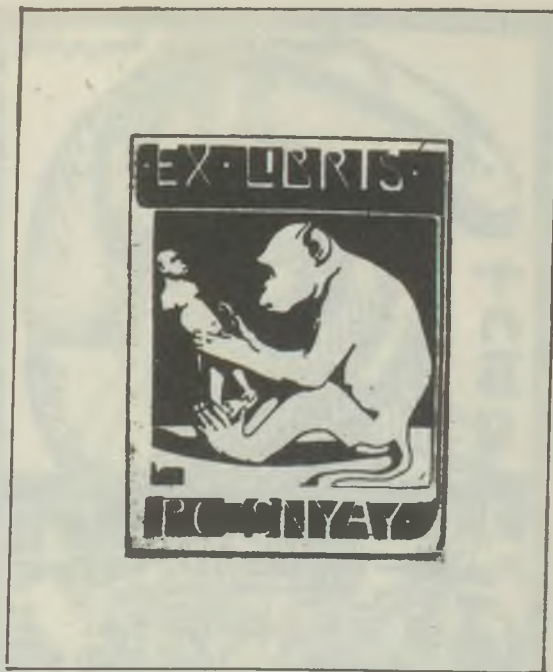
Az európai ex libris-világot súlyos csapás érte akkor, amikor 1977. december 17-én *Tadeusz PRZYPKOWSKI* Jedrzejówban elhunyt. Személyében a lengyel kulturális élet egy jellegzetes képviselőjét veszítette el. Művészettörténeti tanulmányait a krakkói Jagelló Egyetemen végezte. Családját több évszázados kapcsolat fűzte a lengyel művelődés ügyéhez. Egyik őse 1738-ban alapított könyvtárat, orvos édesapja pedig a világ legnagyobb zsebnapóra-gyűjteményét hozta létre, amelyhez bibliofilértékű könyvtár, ex libris-gyűjtemény és régi lengyel konyhai felszerelés-gyűjtemény is csatlakozik, és amely mint a Przypkowski-családról elnevezett állami múzeum, tovább gyarapodik a család kezelésében. Przypkowski így a szülői házban kedvelte meg a könyvjegyeket, amelyeknek nemcsak gyűjtője, hanem szakírója, sőt már 1923-tól kezdve művelője is lett. 1965-ben a kultúrtörténet docensévé habilitálták. 1960. óta rendszeresen résztvevett a nemzetközi ex libris-kongresszusokon és tagja volt annak a bizottságnak, amely 1966-ban Hamburgban létrehozta az ex libris történetében az első nemzetközi szervezetet, a F.I.S.A.E.-t, az Ex libris-barát Egyesületek Nemzetközi Szövetségét. Számos hazai és külföldi kiállítást szervezett és ő rendezte sajtó alá a lengyel kongresszusi kiadványokat, szám szerint nyolcat, amelyek úgy külső kiállítás, mint tartalom tekintetében kimagaslának: vízjegyvesztett papíroslapokon a lengyel könyvjegyművészet remekeit nyújtották át — néha kisebb-nagyobb késéssel — a kongresszusok résztvevőinek. Az utolsóhoz ő maga írta az előszót, amelyben átfogó képet vázolt fel a könyvtulajdon megjelölésének korszakairól. Idézzünk egy jellemző részt ebből az írásból: „Egy könyv, amelyből az ex librist kiszakították vagy kiáztatták, esetleg a névmegjelölést levágták, azt a benyomást teszi, hogy az egy tolvaj vagy legalább is egy barbár emberé. Az ex librist kitépni egy könyvből számomra ugyanazt jelenti, mint amikor a XVIII. században a középkori oklevelek pecsétjét levágták és ezzel értéküket a felére csökkentették.” Tadeusz Przypkowski mint ex libris-művésznek legjellemzőbb alkotásai a többszínű linómetszetű heraldikus stílusú könyvjegyek. Korábban rézkarc-technikával is dolgozott. A lengyel irodalom 187 lapját tartja számon és tervezik alkotásjegyzékének bibliofil kiadását. — A gasztronómiának is nagy ismerője volt; mint tudjuk, a jedrzejówi múzeumban régi konyhafelszerelési tárgyak is láthatók és T. Przypkowski irodalmi működésében is helyet kapott a gasztronómia. Ex libris-tanulmányaiban is olvashatunk gasztronómiai vonatkozású utalásokat: „Egy könyv ex libris nélkül olyan, mint az ebéd sajt nélkül” Másutt a francia konyha remek termékét, a majonézt dicsérve annak szerepét az ex libriséhez hasonlítja. Nem sokkal a halála előtt kézbesítette a posta a lisszaboni kongresszus résztvevői számára összeállított és kissé késve kiadott „Ekslibrisy Polskie 1974–1976” c. mappát az ő bevezetésével és ezt néhány héttel később már a család gyászjelentése követte. Tadeusz Przypkowski neve összeforrott az ex libris történetének legújabb szakaszával, érdekes, talán külön egyéniségének varázsára sokáig fonak emlékezni azok, akikkel élete során találkozott.

S. A.

GERGELY Sándor klisérajza P1

MAGYAR SZOBRÁSZOK KISGRAFIKÁI

(Nem tartozik a ritkaságok világába, hogy egy szobrászművész kiránduljon a grafika, közelebbről a kisgrafika területére. Hazai szobrászművészeink ilyen vonatkozású műveiből mutat be cikkünk néhányat)

BECK Ö. FÜLÖP (1873–1945)

A modern magyar éremművészet megalapítója. Az 1908-ban készült Mikes Kelemen érme mint a Nyugat folyóirat emblémája válik népszerűvé. 1919-ben tagja volt a Művészeti Direktóriumnak. Kölcsey Ferenc halálának 100. évfordulójára 1938-ban készített emléktáblát a felavatás előtti éjjelen a pestmegyei reakciós alispán eltávolíttatta a vármegyeház falából. Ugyanebben az évben egyetlen köztéri szobrának, az Ifjúság kútjának felállítására is hosszú huzavona közepette zajlott le. Egyideig helyéről levéve a városligeti virágkiállítás területén állott.

Ex librise: TELCS ÁRMIN KÖNYVE. A szemben ülő óriás alakú halál ölbetett kezekkel megelégedéssel szemléli a lábánál élet-halál harcot vívó apró emberkének tömegét. Jobboldalt a „BÖF” mesterjegy, mint amilyen Beck Ötvös Fülöp szobrászművész érmein is alkalmazott.

GERGELY SÁNDOR (1889–1932)

Hódmezővásárhelyen született, de gyermekkorát Makón töltötte. 1912–1914-ben Münchenben Hildebrandnál tanult. 1914-ben bevonult katonának. 1917. novemberétől Szegeden van, ahol Juhász Gyula költő biztatására kezdett mintázni. Műterme a Gizella tér 4. sz. (Ma Jókai u. 11.) sarokházban volt. 1920. februárban házasságot kötött Milkó Erzsébet ötvösművésznővel és még ebben a hónapban emigrált feleségével Münchenbe, barátja, Moholy Nagy László után.

1919–1920 években több ex librist készített:

- 1) EX LIBRIS FISCHER MARCELL (Szeged), a fehér márványból faragott „Tabu” című szobra képével, amely egy gubbasztva ülő férfit ábrázol és a szegedi Móra Ferenc Múzeum tulajdona.

GERGELY Sándor klisérajza P1

- 2) EX LIBRIS FISCHER MARCELL. Zenés ex libris. Egy nagy kandúr sípládán ül, amelyet lábával hajt. Ölében óriás trombita, háta mögött nagydob, amit a farkára kötött ütővel szólaltat meg.
- 3) EX LIBRIS KOLOZS LAJOS (Szeged, 1919.) Két férfiakt árnyképe ásóval és csákánnyal, Matisse grafikáinak utánérzése.
- 4) EX LIBRIS NEU ERNŐ (Szeged, 1920.) Fortuna istennő bőségszaruját a mellette térdelő férfiakt edényébe üríti.
- 5) EX LIBRIS FISCHOF ÁGI (Ágota) A tulajdonos Móra Ferencnek, a szegedi Múzeum és Könyvtár igazgatójának első titkárnője volt (Térdeplő női akt)
- 6) BIEDL ALICE KÖNYVE. Tánclépésben balra haladó 4 fejnélküli akt, felettük hangjegyek. A második akt a violinkulcs szárát két kézzel megragadva mint zászlót viszi a kottát.

SIMAY IMRE (1874–1955)

Az 1910–1946 években az Iparművészeti Főiskola szobrász tanára volt. Eredetileg a bécsi Képzőművészeti Akadémián, ahol 1892-től 1828-ig tanult, festőnek készült. Szabadidejének nagy részét a schönbrunni nagy állatkertben töltötte. Előszeretettel mintázott majmokat. Majommama és fia című szobrával 1907-ben a Műcsarnok kiállításán aranyérmert kapott.

Egyetlen könyvjegye: EX LIBRIS ROZSNYAY. Ülő majom egy karnélküli emberformájú bábuval játszik. Jelezve: S. I.

TELCS Ede klisérajza P1

Rozsnyai Kálmán (1872–1948) az ex libris-gyűjtés magyarországi úttörője volt. 1889–1890-ben a Képzőművészeti Főiskolán Székely Bertalan tanítványa volt, akkor még Hoschke Kálmán néven. 1898-ban Londonban Walter Crane tanítványa. 1901-ben 29 éves korában feleségül vette a 75 éves Prielle Kornéliát. 3000 darabos ex libris-gyűjteménye volt. 1904–1905 években maga is kitűnő ex libriseket rajzolt. Mint művészeti író, ISNEY CARTON álnevet használt.

TELCS EDE (1872–1948)

Középiskoláit Szabadkán végezte, ahol apjának a Kazinczy (Gombkötő) utca 79. sz. alatt kis cipésműhelye volt. Az 1888–1895 években a bécsi Képzőművészeti Akadémián szobrászatot tanult. Kallós Edével közös alkotása a budapesti Vörösmarty-szobor (1908). Életének fő műve Alpár Ignác építész szobra a városligeti Vajdahunyad-vár bejárata előtt. Két ex librisét ismerjük.

- 1) EX LIBRIS HENRICI MARCZALI. Ülő nőalak, clio a történelem múzsája az ölében tartott táblára stylussal ír, mellette homokóra. Felső bal sarokban TE mesterjegy.

Marczali Henrik (1856–1940) történetíró, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1878-tól a budapesti gyakorló gimnázium, 1895-től a Tudományegyetem tanára. Haladó gondolkodása miatt a Tanácsköztársaság bukása után szabadságolták, majd 1924-ben elbocsájtották. Szerkesztője és részben írója volt a Nagy Képes Világtörténet c. sorozatnak.

VÉN Zoltán
rézmetszete C1

SZÉKY Piroska
linómetszete X3

FINTA Sándor klisérajza P1

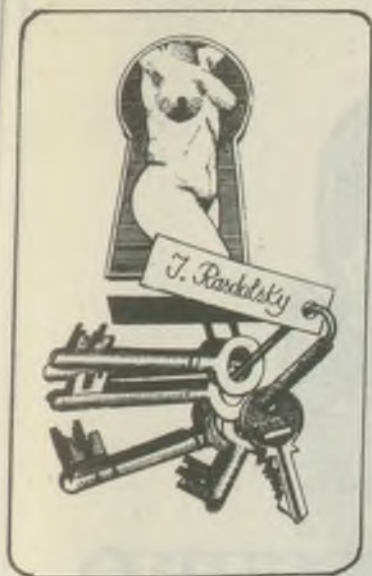
2) EX LIBRIS DR. A. DE KLEIJN. Közölve a KISGRAFIKA 76/2–3. számának 63. oldalán.

FINTA SÁNDOR (1881. Turkeve – 1958 Los Angeles)

Autodidakta szobrászművész. 1914 telén az uzsoki harcokban súlyosan megsebesült. Budapestre hozták az Iparművészeti Főiskola hadikórházába. Az iskola leánynövendékei voltak az önkéntes ápolónők, az ő gondos ápolásuknak volt köszönhető a szobrászművész felgyógyulása. Második feleségével, Kántor Kata iparművésznővel 1920-ban kivándorolt Amerikába. Köztéren lévő szobrai az Egyesült Államokban: Grant tábornok, Washington Irving, Walt Whitmann, Robert Fulton. 1932-ben könyvet is írt *Herdboy of Hungary* (Magyar pásztorfiú) címmel. Saját kalandos ifjúságát írta meg ebben a könyvben, amely elnyerte az Edgar Allan Poe Irodalmi Társaság díját is. A turkevei Finta Múzeum őrzi hagyatékát. Özvegye, aki még ma is Los Angelesben él, a Magyarok Világszövetsége meghívására és vendégeként 1973-ban Magyarországra látogatott. Finta Sándor egyetlen kisgrafikáját ismerjük.

MERRY XMAS MR. MRS FINTA (A művész és felesége karácsonyi lapja) Egy juhászbojtárt ábrázol cifra szűrben, botjára támaszkodva.

Szigeti István

A NŐ A KISGRAFIKÁBAN

1978. február 28-án a *Fészek Művészklub* kis kiállítótermében a következő szövegű felirat fogadta a látogatókat: „A nemzetközi nőnap alkalmával ezzel a kisgrafika csokorral köszöntjük a K.B.K. és a Fészek valamennyi nőtagját, a művésznőket és a műbarátokat. Az „örök nő” ezer arca közül 117-et mutatunk be a *Pittmann–Semsey* gyűjteményből és a kiállító művészek jóvoltából.” A kiállított 117 mű, ex librisek és más kisgrafikák, 29 hazai és 39 külföldi grafikusművész alkotásai tarka egyvelegben megpróbálták érzékeltetni azt a végtelenül sokoldalú szerepet, amelyet a nő az életben betölt és amely a grafikusművészeket megihlette. *Gál Ferenc* rézmetszetén láthattuk a willendorfi Vénusz történelem előtti időkből származó groteszk kövérségét, *B. Mager* szovjet grafikus rézkarcán Nofretete királynő finom vonásait, *Fery Antal* fametszetén Rembrandt feleségének, Helene Fourmentnek protréját. A magyar múlt is bőszesen szállította az anyagot: Kanizsay Dorottya, Lorántffy Zsuzsanna, Batsányiné, Csokonay Lillája, Hámán Kató képzeletbeli vagy valódi arcmása *Várkonyi Károly*, *Kopasz Márta*, *Fery Antal* és *Menyhárt József* grafikáin kelt újra életre. A mitológiai alakok között is számos nő szerepel, hogy csak Justitiát és Fortunát említsük. Hosszan lehetne írni a nő életének különböző szakaszait megelevenítő grafikákról: *J. Vodrázka* cseh grafikusművész pitypangot fújdogáló kislányától a kismamákig – legnépszerűbb témák egyike volt minden időkben az anya gyermekével – majd az élet alkonyán a csipkét horgoló öreg néniig (*Vén Zoltán* művén) váltakoznak a képek. De mindennek van árnyoldala is: a boszorkány is lehet nő,

FÉSZEK MEGHÍVÓ

STETTNER Béla fametszete a kiállítás meghívójára — X1

sőt legtöbbször nőalakban képzeljük el, mint *Gácsi Mihály* csúfondáros linómetszetén. Egy spanyol művész, *Puntis-Nebot* ex librisén *Dulcineának*, a *Búsképű Lovag* nagy szerelmének alakját láthatjuk. A magyar művészek közül *Bordás Ferenc*, *Diskay Lenke*, *Fery Antal*, *Józsa János*, *Menyhárt József*, *Perei Zoltán*, *Stettner Béla*, *Varga Nándor Lajos* és *Varsányi Pál* szerepeltek több lappal. *Varga Nándor Lajos* egyik fametszete a budai krónikát kezében tartó *Sybillát* ábrázolja (Meghatottan kell arra emlékeznünk, hogy ez volt az utolsó kisgrafika kiállításunk, amelyen felejthetetlen elnökünk megjelent). *Stettner Béla* könnyed akttfiguráit, *Diskay Lenke* szellemes színes fametszeteit és *Fery Antal* karakteres portréit mindig szívesen látják a kisgrafikabarátok. A kis kiállítás nőnapj jellegét hangsúlyozta az is, hogy számos grafikusművésznőt mutattunk be, így a már említett *Diskay Lenkén* és *Kopasz Mártán* kívül a hazaiak közül *Brankovics Éva*, *Kiss Teréz*, *Révész Napsugár*, *Szabó Piroska* és *Széky Piroska*, a külföldiek közül a szovjet—litván *Grazina Didelyté*, a lengyel *Stefania Dretler-Flin*, az olasz *Mariaelisa Leboroni* és a szovjet—észt *Berta Mager* szerepeltek. A népviseletes lapok, magyar, cseh, román, belorusz lányok, menyecskék külön ízt jelentettek, sőt a távolkelet is szóhoz jutott, a japán *Maekava Senpan* két színes fametszetével.

Ez a grafikacsokor március 28-án a sashalmi Hazafias Népfrent galériájában is a közönség elé került és pécsi bemutatása is tervbe van véve.

S. A.

FERY Antal fametszete X2

BANGA Ferenc: Az előbb történt c. fametszete X2

Ágatha M.

ÁGOTHA Margit fametszete X1

IX. ORSZÁGOS GRAFIKAI BIENNÁLÉ · MISKOLC, 1977

A Miskolci Galériában 1977. december 4-én nyílt meg a IX. ORSZÁGOS GRAFIKAI BIENNÁLÉ. Az utolsó két év magyar grafikai terméséből több mint 110 lapot állítottak ki, sajnos csak ennyit, mivel többet — habár ennek kétszeresét kellett volna — a miskolci kiállító helyiségben technikai okokból sem tudtak a rendezők bemutatni. A megnyitó után, melyet Dr. Boros Sándor kulturális miniszterhelyettes mondott el, a Borsod megyei tanács elnökhelyettese, Bujdosó János adta át a díjakat. A Borsod megyei tanács nagydíját *Somogyi Győző* kapta. Miskolc város díját megosztva *Banga Ferenc* és *Feledi Gyula*; a Művészeti Alap díját *Ágatha Margit*; a Szakszervezetek Borsod megyei tanácsa díját *Valkó László*; a KISZ központi bizottsága díját *Kovács Tamás*; Kazincbarcika város díját *Bittenbiller János* kapta. A legjobb alkotásokkal szereplő fiatal grafikus számára alapított Kondor Béla-emlékplakettet *Kovács Tamás*nak ítélték. A tárlaton az 1975. évi nagydíjas *Rékássy Csaba* külön teremben mutatta be Ovidius: *Metamorphoses* (Átváltozások) c. művéhez készült 15 lapból álló rézmetszet sorozatát.

Most már szokássá vált, hogy a magyar grafikai bemutatóval egyidőben valamelyik baráti szocialista ország grafikusainak munkáiból is rendeznek bemutatót. A lengyel és jugoszláv tárlatok után most a bolgár művészek grafikáit állították ki a József Attila klubkönyvtárban, melyet Sztjojan Radev a Bolgár Kulturális Központ igazgatója nyitott meg.

DISKAY Lenke fametszete X1

A SZEGEDI GRAFIKA FÉLÉVSZÁZADA

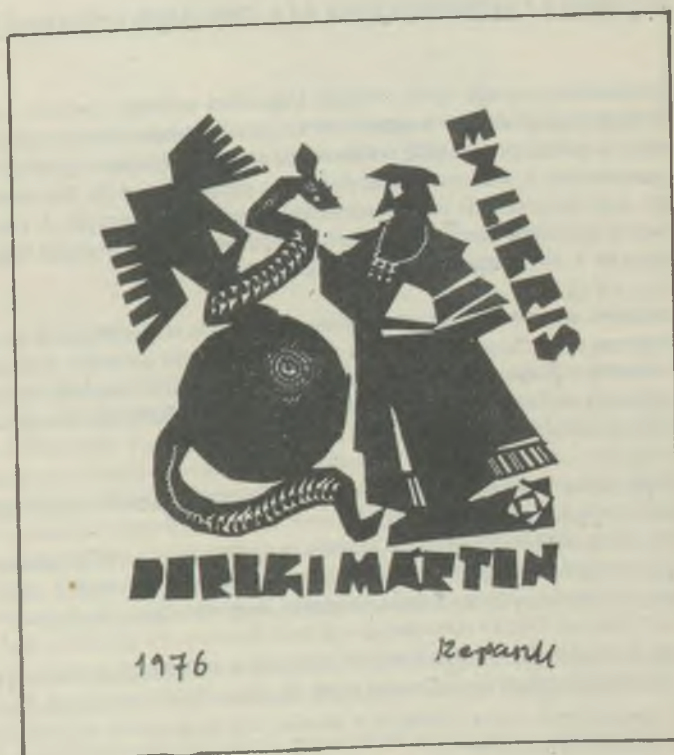
(A szegedi napi sajtó 1978. március 15-én ezzel a címmel közölte Szelesi Zoltán háromhasábos cikkét. A kiváló művészettörténész írása jó összefoglalást ad erről a korszakról, ezért azt kivonatossan itt ismer-tetjük.)

A helyi grafika „fészke” a szegedi egyetemen teremtdött meg, ahol 1925-ben — az országban először — rajzlektorátust hoztak létre. Első betöltője LÁPOSSY-HEGEDUS Géza (1875–1929) volt. Halála után 1929-ben *Buday György*, a jelenleg Londonban élő kiváló fametszőművész követte őt ebben az állásban. A szegedi grafika kibontakozásához figyelemreméltóan hozzájárult a helyi műgyűjtő családoknak a kis-grafikák iránti fokozódó érdeklődése. *Déri Ernőné*, *Kolozs Lajos*, *Lusztig István*, *Némedy Gyula* és *Palócz Sándor* neveit említjük meg. Soraikból Némedy és Palócz szegedi ügyvédek emelkednek ki, akiknek értékes gyűjteményében számos szegedi művész — *Tardos-Taussig Ármán*, *Buday György*, *Vadász Endre* és mások — művei is szerepeltek és amely gyűjtemények az 1960–70 közötti években a városi múzeumba kerültek. 1934-ben a Kultúrpalotában *Nemzetközi Grafikai és Exlibris-kiállítás* került megrendezésre, 1936-ban pedig Buday György lépett a nyilvánosság elé *Vadász Endrével*. Buday György fametsző-művészete hatással volt az akkor itt működött grafikusművészekre, így a később Budapestre került *Bordás Ferenc*re és a szülőhelyén maradt *Kopasz Mártára*, aki Buday külföldretávoztása után, 1937-től az egyetemi rajzlektori állást töltötte be. 1938 márciusában rendezett első kiállítása óta, éppen negyven éve, Kopasz Márta összekötő kapocs lett a Buday és köréhez fűződő helyi fametszők és az ő eredményeiket kamatoztató mai fiatal szegedi grafikusgeneráció között. A felszabadulás után a grafika kilépett az egy-kori szűk műgyűjtőréteget kielégítő kamaraműfajból. Külföldi művészek bemutatása mellett hazai kör-képet adtak a *Modern Magyar Grafikai Kiállítás* (1960) a *budapesti karikaturisták* bemutatói (1971–1975) és nem utolsósorban a *IV. Országos Kisgrafikai Találkozó* (1977). A szegedi nyári tárlatok grafi-kai anyagának szívnálalásodását 1976 nyarán a Népszabadság műkritikusa is kiemelte. Az önálló tárla-tok sora is egyre sűrűsödik (*Kondor Béla*, *Szász Endre*, *Csohány Kálmán*, *Gross Arnold*, *Stettner Béla* és *Rékassy Csaba*). Külön kell szólni a Szegedről elszármazott, de érzelmileg ide kötődő *Rozsnyai Zoltán*-ról (+1972), *Kass Jánosról*, *Szabados Jánosról*, *Diskay Lenkéről* és *Magos Gyuláról*, valamint az egy ideig itt tevékenykedett *Bánszki Tamásról* (+1971), *Dénes Jánosról* (+1976) és a Szabadkára került *Balázs G. Árpádról*. A cikk megemlékezik még a szárnyukat most bontogató fiatalokról, valamint a rajzsakkörből tavaly előlépett Szegedi Grafikai Stúdió tagjairól.

BUDAY György
fametszete X2

KOPASZ Márta
linómetszete X3

FOLYNAK AZ ELŐKÉSZÜLETEK AZ 5. ORSZÁGOS KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓRA

Valahányszor egy-egy újabb országos kisgrafikai találkozó terveiről, előkészületeiről esik szó, elismeréssel és hálával gondolunk a ceglédi kör kezdeményezésére, amely már az első találkozón megteremtette az azóta is példaképül szolgáló szellemet. Ez egyaránt szolgálja a grafikai művészetek megismertetését, megkedveltetését, a résztvevők ismereteinek és gyűjteményeinek bővítését, és nem utolsósorban a műgyűjtők, művészbarátok és alkotó művészek barátságának ápolását. A találkozók kiváló alkalmat nyújtanak hazánk kulturális központjainak megismerésére is. Az 5. országos kisgrafikai találkozóra ebben az évben július hó 1. és 2. napjaiban Debrecenben kerül sor.

Debrecen előkelő helyet foglal el a magyar grafika, különösképpen a magyar kisgrafika történetében, természetesen tehát, hogy az 1977. évi szegedi találkozón osztatlan örömmel fogadták a találkozó résztvevői a debreceni meghívást. A találkozót karöltve rendezi a Kisgrafika Barátok Köre debreceni csoportja és a házigazda szerepét betöltő Debreceni Pedagógus Művelődési Ház Ajtósi Dürer Ex libris-gyűjtő Köre. A találkozó programja így alakul:

1978. július 1. szombat: fél 11 órától gyülekezés a Kossuth Lajos Tudományegyetem Tóthfalusi Sándor 1.sz. Kollégiumában.

11 órakor előadás hangzik el „Grafika és grafikai élet a két világháború között Debrecenben” címmel. Utána cserelehetőség, valamint a K.B.K. vezetőségi értekezlete a vidéki csoportok titkárainak részvételével. Az ebéd után 15.30 órától városnézés, majd 19 órától vacsora.

Július 2. vasárnap: a reggeli után 10.30 órakor a kiállítás megnyitása és a díjak átadása következik.

11.15 órakor újabb előadást hallhatunk, melynek címe: „A kisgrafika a népművelés szolgálatában”

13 órakor ebéd, utána folytatjuk a várossal való ismerkedést és sor kerül debreceni grafikusművészek műtermeinek felkeresésére is.

FERY Antal fametszete X2

PÁLYÁZAT

Mint minden országos találkozóknak, ennek is kiemelkedő eseménye az ex librisekre, alkalmi- és egyéb kisgrafikákra kiírt pályázat, amelyet ez alkalommal a Debrecen Városi Tanács VB. Művelődési Osztálya, a nagymúltú Alföldi Nyomda és a Debreceni Pedagógus Művelődési Ház Ajtósi Dürer Ex libris-gyűjtő Köre hirdetett meg. A pályázat témája: Debrecen és a Hortobágy történelmi eseményei, a város múltjával és jelenével kapcsolatos híres személyiségek (Huszár Gál, Székely János, Nagy Sándor tábornok, Vígkedvű Mihály főbíró, Hatvani István professzor, Maróthi György, a részvételnél diákok, Tóth Árpád, Oláh Gábor, Csokonai Vitéz Mihály, Fazkeas Mihály, Diószegi Sámuel, Holló László, Káplár Miklós, Medgyessy Ferenc, Déri Frigyes, Szabó Lőrinc, Gáborjáni Szabó Kálmán, Vadász Endre), továbbá Debrecenről és a Hortobágyról alkotott művek (régészeti, néprajzi, városkép, műemlék, állat- és növényvilág stb.) A pályázatra 10 művet lehet küldeni. Csak a művészi sokszorosítási grafikai eljárásokkal készült alkotások kerülhetnek a kijelölt zsűri elé. Az elfogadható legnagyobb méret 18 x 18 cm. A pályázat eredetileg megálaplított határideje: 1978. március 15. meghosszabbítást nyert és erről a művészek értesítést kaptak. Három díj és több különdíj került kiírásra.

A találkozó lefolyásáról és a pályázat eredményeiről következő számunkban adunk hírt. Szerkesztőség

VARGA Nándor Lajos fametszete X1

Lapzárta után újabb szomorú hírt kellett tudomásul vennünk: vezetőségünk érdemes tagja, mindnyájunk szeretett Laci bácsija, *Dr. Illyés Sándor László* 1978. május 9-én, életének 72. évében rövid szenvedés után csendesen elhunyt. A KISGRAFIKA következő számában kívánunk gyászunknak méltó kifejezést adni.

Salgótarján is bekapcsolódott a kisgrafika népszerűsítésébe: 1978. március 23-án a „Derkovits Gyula” Iskolagaléria, a Bolyai Gimnázium és a Megyei Művelődési Központ közös rendezésben *Fery Antal* ex libriseit, alkalmi grafikáit és egyéb kisgrafikai lapjait mutatta be. A kiállítást Bereczky Lóránd művészettörténész, az MSZMP KB. munkatársa nyitotta meg. A szokatlan formájú meghívó *Semsey Andor* ismerető írását is tartalmazta.

A veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár és a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár Kisgrafikai Galériája újabb bemutatókkal öregbítette kiállítás-sorozatainak jó hírét: *Stettner Béla* kisgrafikái Pápán, április 14-én, Veszprémben június 6-án, míg *Kőhegyi Gyula* művei Pápán március 17-én, Veszprémben pedig május 26-án kerültek, illetve kerülnek bemutatásra. Az azonos tartalommal, de két városban különböző címlappal kiadásra kerülő kisgrafikai füzetek a kiállított művek adatain kívül a korábbi kiadványokkal azonos formában tartalmazzák a művészek teljes kisgrafikai munkásságának jegyzékét is. A kiállításokat *Semsey Andor* nyitotta meg.

•EXLIBRIS• •DOROGI MARTON•

KŐHEGYI Gyula linómetszetei X3

A Kisduna Galéria és a Szabó Ervin Könyvtár 35. sz. kerületi könyvtára *M. Kiss József* grafikáiból rendezett kiállítást 1978. április 28-án, amelyet Dr. Losonci Miklós művészettörténész nyitott meg. Ő írta az ismertető bevezetését is. A megnyitón közreműködött Mikó István színművész.

„V.I.Lenin az ex libriseken és a kisgrafikákon” címmel az MSZBT és a városi könyvtár rendezésében az 1978. április 22-én Leninvárosban megnyitott kiállítás a város névadójáról mutatott be figyelemreméltó anyagot *Poór Ferenc és Lenkey István* válogatásában. Ők állították össze az illusztrált leíró katalógust is, amely Poór Ferenc bevezetését és Viktor Pankratov rövid tanulmányát is tartalmazza.

A Béke hónap keretében május 8-án Mai szovjet kisgrafika címmel *Nagy László Lázárné* gyűjteményéből a ceglédi Kossuth Művelődési Központ KBK köre rendezett kiállítást, amelyet Szabó Alfréd művelődési osztályvezető nyitott meg.

A gyergyószentmiklósi múzeum adott otthont *Karancsi Sándor* 31.-ik egyéni kiállításának, amely 1978. február 12-én nyitott meg. A több mint 250 művet felölelő kiállítási anyagban akvarellek, vázlatok és szabadgrafikák mellett 120 ex libris is szerepel, javarészt rézmetszet és rézkarc.

Kósa Bálint — az egyik legtermékenyebb erdélyi ex libris grafikus — 24 fametszetű ex librist tartalmazó mappát adott ki. Az egzotikus halakat ábrázoló sorozat lapjai romániai gyűjtők számára készültek. A mappa ismertetésére még visszatérünk.

A Magyar Hírlap április 25-i számának Kultúra—Művészet rovata hírt adott a ceglédi művelődési központ ún. újságolvasó presszójában rendezett észt ex libris-kiállításról. A beszámoló egy *R. Kaljo*-könyvjegy reprodukciója illusztrálta.

JÓZSA János fametszete X2

A hajdúböszörményi városi művelődési központ munkásklubjában 1978. április 6-án „Szovjet ex librisek és kisgrafikák” címmel a központ igazgatója, Szabó László kiállítást nyitott meg.

A debreceni Déri Múzeumban rendezett Ady kiállításon *Fery Antal*, *Józsa János*, *Menyhárt József*, *Reich Károly*, *Stettner Béla*, *Tavaszy Noémi* és *Vén Zoltán* kisgrafikai lapjait is bemutatták.

A hajdúböszörményi városi művelődési központban 1978. január 16-án megalakult a bibliofilok klubja. Az alakuló ülésen *Lenkey István* az exlibris és a kisgrafika történetéről tartott előadást és rövid ismertetés keretében 10–10 grafikai lappal bemutatta: *Diskay Lenke*, *Fery Antal*, *Józsa János*, *Stettner Béla* és *Varga Nándor Lajos*, *Várkonyi Károly* munkásságát.

Józsa János a Hajdú–Bihar megyei Szakszervezeti Tanács díját kapta 1977-ben az üzemi tárlatokon nyújtott teljesítményéért.

A csikszeredai (Miercurea Ciuc) Mikó-várban, a múzeum kiállítási termeiben 1978. március–április hónapokban ex libris-kiállítás volt, amelyet Gábor Dénessel az élen egy lelkes gyűjtőgárda rendezett. 53 romániai és 54 külföldi művész művei szerepeltek, az utóbbiak között 22 magyarországi. A katalógus illusztrációi között láthattuk *Stettner Béla*, *Nagy László* és *Varga Nándor Lajos* lapjait.

Az Építők Műszaki Klubjában *Dr. Soós Imre* „Tisztelet a festőnek” címmel 1978. január–február hónapokban dokumentumkiállítást rendezett, amelyen a Van Gogh életművére vonatkozó hazai és külföldi kiadványokat, az emlékére készített plasztikai és grafikai alkotásokat, közöttük *Fery Antal*, *M. Kiss József*, *Nagy László Lázár* és *Stettner Béla* kisgrafikáit mutatta be.

•PHOTO•DIMENY•

KÖZLEMÉNYEK

Hírek körünk életéből. Az 1977. év utolsó összejövetelén, december 7-én jól sikerült *Mikulás-est*et rendeztünk. Ennek keretében a Művészeti Dolgozók Szakszervezete kitüntetésben részesítette Réthy Istvánt, a K.B.K. titkárát, Semsey Andort, a Kisgrafika szerkesztőjét és Nagy László Lázárt, a K. B. K. ceglédi csoportjának titkárát. Majd tombolasorsolás keretében Ágotha Margit, Stettner Béla és Varga Nándor Lajos egy-egy képgrafikája, valamint a tagok által felajánlott kisgrafikák kerültek kisorsolásra. A ceglédi csoport 12 taggal volt képviselve a családias hangulatú klubnapon.

1978. áprilisában a ceglédi csoport „*Ceglédiek a Fészekben*” címmel állítottak össze műsort, itt Soós Imre mutatta be harmincperces filmjét, amelyen az eddigi kiállítások, találkozók, stb. szerepelnek. A jó meglátású, változatosan pergő film értékes dokumentuma a magyar kisgrafikai életnek.

1978. február havában a szokásos első szerdán kívül még egy rendkívüli összejövetel volt, február 28-án, ekkor mutattuk be a Fészek Művészklub kis kiállítótermében „*A nő a kisgrafikában*” c. kiállításunkat, amelyről más helyen külön számolunk be.

Következő számunk tartalmából: Szerkesztőnk fiókjában jelenleg csak 2 közlésre szánt írás található: VÉN Zoltánnak egy grafikusművész szemével írt meglátásai a színvonalas kisgrafikagyűjtés szempontjairól és Szamosújvári Sándor cikke a kisgrafika népművelési jelentőségéről. Ezzel szemben számos ígére-tünk van: Dr. Illyés Sándor Lászlóról, elhunyt alelnökünkéről, mindnyájunk Laci bácsijáról RÉTHY István sorait fogjuk olvashatni, Demeter Jenő, Kósa Bálint mappájáról és Paulovics László exlibris-művészetéről fog írni, Lippóczy Miklós a tragikus körülmények között elhunyt NÉMETH Nándor gra-fikusművészről küld írást, Dely István pedig VARGA Nándor Lajos szakírói munkásságát dolgozza fel. Részletes beszámolót fogunk közölni a debreceni országos kisgrafikai találkozóról és a luganói XVII. Nemzetközi Ex libris Kongresszusról. Szívesen közlünk színvonalas kisgrafikákat, úgy hazaiakat, mint külföldieket. Nagy örömmel fogadnánk olvasóink véleményét, javaslatait, kifogásait, hogy építő kritiká-juk segítségével emelni tudjuk folyóiratunk színvonalát.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1977. évf. 2. szám, 126. füzet

Örömmel olvashatjuk a lap első cikkeként *dr. Illyés László*, neves magyar gyűjtőnk tudósi lelkiismeretességével megírt tanulmányát *Moskál Tibor* munkásságáról. A cikk elmondja róla, hogy eredeti foglalkozása esztergályos, amellett alapos grafikai képzésben részesült. Legnagyobb hatású mestere *Kaveczy Zoltán* volt. A kisgrafikában fő kifejezési formája a rézkarc, amellett fa- és linómetszeteket is készít, ezek között sok a színes. Eddigi műveinek száma kb. 180. A cikket a magyar művész egy eredeti színes lapja és hat exlibrisének reprodukciója teszi még meggyőzőbbé. — Méltató cikkek közül a lap *H. Fogedgaard* hetven éves és *Edmund Peter* dán grafikus nyolcvan éves életkorának betöltése alkalmából. Ez utóbbi művész 6. alkotásjegyzékét is közlik, megemlítve, hogy újabb lapjain a japán fametszet hatása fedezhető fel. — *Charles Favet* francia grafikus 1899-ben született. A róla szóló cikkből megtudjuk, hogy fametszetű exlibrisének száma meghaladja a 600-at. — Háromoldalas könyv- és lapszemléjükben többek között *Póka György* Don Quijote-tanulmányát ismertetik.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1977. évf. 3. szám, 127. füzet

Ismertette lapunk 1977/3. számában.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1977. évf. 4. szám, 128. füzet

A lap első cikke formabontást vezet be: *Bernhard Kuhlmann* holland származású német grafikus sajátmagáról ír. 1903-ban született Amszterdamban, de még az első világháború előtt Németországban telepedett le. 1946 óta Delmenhorst városban él, ahol eddig 85 exlibrist készített, erősen természetelvű stílusban. — Az 1927-ben született *Maria Josefa Colom* spanyol grafikusnő sokféle grafikai technikát művel és tanít. Emiatt nemzetközi híre van, amint azt a következő cikkből megtudhatjuk. — Kegyelettel emlékezik meg a lap az 1977. szeptemberében 61 éves korában elhunyt *Paavo Helkama* finn gyűjtőről, aki a legnagyobb finn exlibris-gyűjtemény tulajdonosa volt. 1976-ban 4.500 finn lapját ajándékozta a kopenhágai királyi könyvtárnak. — Gazdag lapszemléjükben többek között lapunk 1977/1. számát ismertetik. Az „Olvasóink exlibrisei” című sorozatukban Tóth Rózsa színes, beragasztott exlibrisét mutatja be a lap olvasóinak.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1978. évf. 1. szám, 129. füzet

Első cikkükben az 1925-ben született portugál művész, *Eduardo Dias Ferreira* munkásságát ismertetik, akinek fő alkotási területe az üvegfestés, de mintegy száz szerigrafia technikájú exlibrist is alkotott. Ezen az üveglapok hangulata érezhető, színességük miatt. — Az odesszai *David Bekker* jelenleg 48 éves, 100 exlibris alkotója. Róla ír honfitársa, a szintén odesszai *Boris Levich*. — Végül *Eduard Albrecht* kelet-német grafikust mutatja be *M. Kaizl*, hangsúlyozva, hogy a művész egyben kitűnő gyűjtő is. — Lapszemléjükben a KISGRAFIKA 1977/2. számának ismertetését találjuk. Ugyanitt a *Moskál Tibor* által rendezett *Kaveczy-émlékkiállítás* igen szép katalógusát méltatják.

MARGINALIEN 1977. évf. 2. szám

Az NDK könyvművészeti lapjának hírei között olvashatjuk, hogy 1976. decemberében a Pirkheimer Társaság tagjai vendégei voltak a berlini Magyar Kultúra Házának. A megjelenteket Kass János tájékoztatta könyvművészetünk, művésznevelésünk kérdéseiről, eredményeiről. A lap a közeljövőben egy teljes számát kívánja a magyar könyvművészetnek szentelni.

MARGINALIEN 1977. évi 3. szám

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója alkalmából a lap egész terjedelmében a szovjet könyvkiadás múltjára, eredményeire hívja fel az olvasó figyelmét. Érdekes gyűjteményt mutatnak be a Szovjethatalom első éveiben kiadott könyvek könyvkiadói szignettjeiből. *Kalasnyikov* több exlibrise teszi még színesebbé a lap gazdag tartalmát.

MARGINALIEN 1977. évi 4. szám

A lap ez alkalommal sem halmozta el az exlibris iránt érdeklődőket. A könyvillusztrációkról szólva a 35. oldalon *Kalasnyikov* egy kisgrafikáját mutatják be. A hírek között értesülünk arról, hogy Cottbusban a városházán kiállítást rendeztek „Exlibrisek és exlibris-irodalom a Szovjetunióból” címmel.

EXLIBRIS WERELD 1977. évfolyam 4. szám

A *Michel Jamar* (született: 1911-ben) munkásságáról szóló cikk a művész 200 exlibriséről tesz említést, közülük hármat reprodukcióban is bemutat. — „Sellő a pecsétgyűrűn” már szerepelt regénycímként, de „Sellő az exlibrisen” még nem került méltatásra a szakirodalomban. Mos a holland lap ezt a szokatlan címet és témát választja és több olyan könyvjegyet bemutat, melyen a mesék e félig haltestű leányalakja szerepel, vonzó női idomokkal, melyeket a lapok készítői nem győznek eléggé hangsúlyozni. (Érdemes megjegyezni, hogy amíg e „tengeri leányok” pikkelyes haltestének megformálásában nem sok változatosságot mutat a művészi fantázia, a deréktól feljebb eső részek sokkal árnyaltabb megjelenítését tudták elérni az alkotók.) Hazai vonatkozása is van a cikknek: *dr. Katona Gábor* sellős lapját is bemutatják. Kár, hogy a lap készítőjét nem tüntetik fel.

EXLIBRIS WERELD 1978. évfolyam 1. szám

Az 1920-ban született *Cornelis Labots* holland grafikusművészt *Rhebergen* mutatja be cikkében. Az illusztrációként közölt 3 exlibris közül az egyik Komáromi Imre ceglédi gyűjtőtársunk nevét viseli. — A lap többi részében gazdag könyvszemle, cserelista.

GRAPHIA BULLETIN 70. szám (1976. évi 3. szám)

A nyomdatechnikai remekműnek is beillő, gazdagon illusztrált lappéldány egész terjedelmét egyetlen művész, *Mark F. Severin* munkásságának szentelték. Ebből csak 11 oldalt tesz ki a művész alkotásjegyzékének, benne 336 műnek felsorolása. Az antwerpeni Képzőművészeti főiskola professzora a valóság megjelenítésére törekszik. Sok lapját ihlették meg a női test szép formái.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 39. évfolyam, 125. szám (1977. szeptember)

A francia gyűjtők egyesületének fiatal tagja *D. Kowalik* az exlibris védelmében emeli fel szavát írásában, hangsúlyozva, hogy az exlibris napjainkban nem kapja meg azt a támogatást, amit megérdemelne. A helyzet megjavítása érdekében több kiállítási megrendezését javasolja, főleg könyvtárakban s a napilapok, folyóiratoktól több cikk közlését várja a gyűjtés népszerűsítése érdekében. — *Eric de Boldonzac* a sok gyűjtő által nálunk is vegyes érzelmekkel fogadott klisé-nyomatok ürügyén ír, ellenezve a minden áron való áttételt. Szerinte csak olyan esetben szabad a mechanikus reprodukcióhoz folyamodni, ha maga a kompozíció erre a célra készült. — A híres emberek exlibriseit bemutató sorozatukban a nagy orosz író, *Turgenyev* könyvjegyet mutatják be. — Elhunyt a francia exlibrisegyesület pénztárosa, *Alain Louis* (1914–1977), lelkes gyűjtő, aki maga is készített exlibriseket. Tartalmas lap- és könyvszemléjükben lapunk 1976. évi kettős száma is szerepel.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 40. évfolyam, 126. szám (1977. december)

Igen vonzó témát elemez *G. Meyer-Noirel* asszony „Az antik Egyiptom az exlibrisen” című tanulmányában abból az alkalomból, hogy a párizsi Grand Palais-ban megrendezték „A Nagy Ramses” kiállítást. A könyvjegy története szorosan kapcsolódik Egyiptom kultúrájához, hiszen az első, a tulajdonost jelző „könyvjegy” Egyiptomban III. Amenophisz plakettje volt, melyet ma a British Museum őriz az időszámítás előtti 1400-as évekből. Az egyiptomi képirás megfejtője, a francia Champollion, találóan a Rosettei

kő egyik képjelét használta fel exlibriséhez, hiszen ez az írásemlék tette lehetővé számára az évezredes titok megfejtését. Az itthon is jól ismert szerzőnő cikkében méltatja a világon megjelent, egyiptomi témájú exlibriseket, mintegy 30 alkotást. Köztük egyetlen magyar művészként *G. Szabó Kálmán* szerepel, művét a *Nordisk Exlibris Tidskrift* 1971. évfolyamában reprodukálták.

Jean Lebedeff utolsó, 1966-ban készített exlibrisét közli a lap, egyben a kíséretül szánt méltatásból megtudjuk, hogy ezzel a lappal a művész befejezte alkotótevékenységet, mert elvesztette látását. — Méltatást olvashatunk *Tristan Rémy* grafikusművészről, 80 éves korában történt elhunytá alkalmából. — A *KIS-GRAFIKA* 1977/1. számának méltatását is megtaláljuk lapszemléjükben.

EXLIBRIS REVUE 1977. évi 3. szám

Alena Antonova cseh grafikusnőt mutatja be az első cikk. 1930-ban Prágában született és kilenc éven át folytatta kerámikus, grafikus tanulmányait. — A belga *Frank-Ivo van Damme* jelenleg egy művészeti akadémia igazgatója, aki azonban inkább barátja, mint professzora tanítványainak. Eddig mintegy 180 fa- és linómetszet exlibrist alkotott. Fő témája a nő, mint az élet szimbóluma. Vonzó küllemű nőket ábrázoló lapjait itthon is jól ismerik a gyűjtők. — A dán exlibris-egyesület vezetőségi tagja, a *Nordisk Exlibris Tidskrift* c. lap szerkesztője, *Helmer Fogedgaard* 70 éves. Róla emlékezve elmondja a cikkíró *Claus Rødel*, hogy a nagy gyűjtő mintegy 300 saját lappal rendelkezik, ebből sok a színes, ezek állnak a legközelebb szívéhez. — Szíves megemlékező cikket kap a lapban *Edmund Peter* dán exlibrisművész 80 *Gerardas Bagdonavicius* litván grafikusművész 75. születésnapja alkalmából.

EXLIBRIS REVUE 1977. évi 4. szám

Claus Rødel négy nyelven megjelent cikkében, 12 illusztráció kíséretében mutatja be a lisszaboni kongresszuson az érdeklődés előterébe került *Marie-Louise Albessart* belga grafikusnőt, aki számos kitüntetés, díj birtokosa s a belga Lipót-rend lovagkeresztjét is megkapta. — Az 1977-es marlborki biennálé 12 legszebb lapjának bemutatása mellett a szerkesztőség az exlibris-élet néhány érdekes kérdését veti fel. — Végül a lap több európai exlibris-egyesület szervezetéről, taglétszámáról, tevékenységéről tájékoztatja az olvasókat.

EXLIBRIS REVUE 1978. évi 1. szám

Az új esztendő első számát az újví lapoknak szenteli a lap, melyekből a szerkesztőség mintegy 300 darabot kapott, nagyrészt a kelet-európai országokból. Csehszlovákia vezet az újví lapok számában, de jónak tartja a cikkíró *Rødel* a lengyelek, litvánok, északnyugatit is. A Magyarországról érkezett 40 grafika nagyrésze fa- és linómetszet. Néhány nagyon jó rézkarc és rézmetszet is érkezett a magyar grafikusoktól, akik közül *Vén Zoltánt* névszerint is megemlíti. A cikk végén országonként felsorolja a cikkíró a jelentősebb újví lapok alkotóit. Ime a magyar művészek névsora: *Fery, Varga, Kopasz, Józsa, Stettner, Bordás, Nagy László, Lázár, Kékesi, Diskay, Várkonyi, Dániel, Vén*. A cikk illusztrációi között: *Bordás, Fery, Kopasz Márta* munkái.

Ugyancsak *Rødel* barátunk mutatja be a litvánok 1929-ben született, neves grafikusát, *Aifonas Cepauskas-t*. Humor és emberiség jellemző modern kifejezési formában megjelenő lapjait, amit a közölt 9 illusztráció is bizonyított. — Azonos méretű T-betűvel jelzi minden lapját az ukrán *Tyrsus Wenhrynovicz*, akinek munkásságáról *Antoni Brosz* ír. A művész 1934-ben született és fiatal éveit Németországban, kényszermunkatáborokban töltötte. 1945-ben szabadul és ettől kezdve a krakkói akadémián fejezi be tanulmányait. Ott él jelenleg is és mintegy 250 kisgrafikai lapot mondhat magáénak.

Tadeusz Przypowski lengyel művész, gyűjtő, könyvbarát, múzeumigazgató, a napórak kiváló szakembere, . . . eltávozott az élők sorából. Róla emlékezik meg *Klaus Rødel*, aki őt a lengyel exlibrisgyűjtők *Nes-torának* nevez, megemlítve, hogy ezirányú tevékenységét fia és menyé folytatják majd.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 1977. november

Az osztrák gyűjtők lapja beszámolt közöl a Dráva melletti Spittalban rendezett exlibris kiállításról, mely „Exlibrisek az egész világról” címmel 21 ország 56 alkotójának műveiből mutatta be anyagát. A kiállított művek a 15. századtól napjainkig terjedő időben keletkeztek. — A lapból értesülünk arról, hogy *Stephan Szabó*, kiadó és nyomdatulajdonos, a múlt év decemberében ünnepelte 70. születésnapját.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. 1977. augusztus

A nyugatnémet gyűjtők Maine-Frankfurtban megjelenő lapja a 75 éves *Rudolf Koch* braunschweigi grafikusművész alkotásjegyzékének második részét közli. Az első rész 1974-ben, magánkiadásban, 200 számozott, illusztrált példányban jelent meg. A lap többi részében rövid hírek, születésnapj megemlékezések és az új tagok névszerinti üdvözlése (!) szerepel.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. 1977. november

1977. szeptemberében két napon át tartott a nyugatnémet exlibris-egyesület tagjainak éves találkozója Wuppertalban. Kiállítás, előadás, városnézés — utazás a híres függővasúton — tette a résztvevők számára emlékezetessé e két napot. Az ugyanakkor megrendezett közgyűlésen a társaság elnökévé Paul G. Becker könyvkiadót választották meg. Elhatározták, hogy a következő éves közgyűlést Luganóban, a nemzetközi exlibris kongresszus idején rendezik meg. — A lapból értesülünk a Hamburgban rendezett exlibris kolégiumról, melynek eddig megtartott 9 előadása Gutenbergtől a heraldikáig sok területet járt be. Ez előadások szövege nyomtatásban is beszerezhető. — *Helmer Fogedgaard* 70. születésnapja alkalmából írt cikkük megemlíti, hogy a neves gyűjtő 45.000 exlibrist mondhat magáénak. Emellett hatalmas szakkönyvtár tulajdonosa is, ahol 1891-től minden exlibris-újság teljes évfolyamai megtalálhatók. Jelenleg is ötvennél több művészeti folyóíratra fizet elő. Arra a kérdésre, hogyan jutott el az exlibrishez, az 1942-es esztendő-t idézte fel. 35 évvel ezelőtt, ekkor olvasott először a könyvjegyekről s az érdeklődő fiatalemberből nemzetközileg elismert szakember, gyűjtő, könyvbarát lett.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. 1978. március

Walter Scheel, az NSzK államelnökének exlibrisét közli a lap első oldalán. Készítője *Herman Huffert*. Az elnök megtekintette a Wuppertalban rendezett exlibris kiállítást és tetszéssel nyilatkozott a látottakról. — Hamburgban *Italo Zetti* műveiből kiállítás nyílt, mely alkalommal a művész felesége vetített képes előadást is tartott férje művészetéről. — *Ruth Irlet* arról számol be, hogy a svájci Solothurn város központi könyvtárában dr. A. Comtesse 16.000 darabos gyűjteményének legjobb svájci lapjaiból nagyszabású kiállítást rendeztek. A kiállított lapok életkora a 16. századig nyúlt vissza. A cikkíró szerint már csak ezért is érdemes volt Solothurnba utazni! — Az eddigi legnagyobb terjedelemben megjelent lap ezúttal, először, bőséges könyv- és lapszemlélt közöl, az eddig is közölt személyi hírek, címjegyzékek mellett.

EXLIBRIS PORTUGAL 1977. május—december

Az első cikkben *Mario Vinhas* méltatja a Jugoszláviában élő magyar művész, *Andruskó Károly* munkásságát. A cikket négy beragasztott színes exlibris kíséri. Egy másik cikk a portugál exlibrisművészek bemutatását folytatja, ezt is számos, beragasztott exlibris illusztrálja. A 300 példányban kinyomtatott lap utolsó oldalán *Mario Motta* mini-exlibrisét láthatjuk.

EXLIBRIS PORTUGAL 1978. január—április

Huszonhetedik esztendejét kezdte meg ezzel a számmal a portugál szaklap. Első cikkében *Vils Pedersen* dán gyűjtőt mutatja be *Mário Vinhas*. Örömmel fedeztük fel az egyik színes, beragasztott exlibrisben *Fery Antal* alkotását! Folytatódik a portugál exlibrisművészekről szóló sorozat s a beragasztott lapokról képet kaphatunk e távoli ország művészeinek konzervatív ízléséről, a múlt stílus emlékeiből merítő alkotómódszeréről.

Dr. Soós Imre

A XVII. luganói Nemzetközi Ex Libris Kongresszuson mintegy tíz tagunk vesz részt. A FISAE ülésén négy gyűjtőnk képviseli hazánkat. A FISAE IV. kötetében (Az exlibris művészei) *Gácsi Mihály* linómet-szeteivel szerepel. A magyar ajándékmappa a közelmúltban elhunyt elnökünk *Varga Nándor Lajos* 25 lapból álló mappája lesz, melyet 300 példányban adunk ki, és a kongresszusra nem utazó, de érdeklődő tagjaink is megvásárolhatják.

LENKEY Zoltán rézkarca és
GÁCSI Mihály linómetszete

RÉSUMÉ

En avril 1978 décéda le Président de la K.B.K., Nándor Lajos VARGA, artiste émérite de la République Populaire Hongroise. Dans l'article premier S.A. écrit une nécrologie sur notre feu ami qui était le Pater Familias des collectionneurs hongrois. Depuis les années entre les deux guerres mondiales il a participé à l'activité de l'Association des Collectionneurs de l'Ex Libris. Auteur des nombreux livres importants sur l'art graphique, il était le maître de toute une génération des artistes hongrois. Son corps fut inhumé dans le cimetière de Farkasrét, mais son génie vivra toujours dans ses créations, dans les résultats de ses recherches et dans la mémoire de ses disciples et amis. (P. 1—2.)

Sur les pages de 3 à 4. nous publions le discours d'adieu de KÁLMÁN CSOHÁNY, prononcé au nom de la Fédération des Artistes Hongrois, à l'occasion de l'enterrement de N.L. VARGA. Sur la page 5. nous présentons le dernier ex libris achevé du Maître.

ERNST WETTER (domicilé à Berne) écrit sur les ex libris suisses contemporaines (P. 7—9.). Les artistes y présentés sont: Saner, Baumgartner et Studer. Le période de prospérité de l'ex libris de la Suisse était celui des années de 1900 à 1930. Les collectionneurs du pays sont fiers à juste raison à une publication illustre: le catalogue complète des ex libris suisses du début jusqu' à l'année 1900, création de deux volumes de Mme Agnes Wegman. A présent le Club d'Ex Libris de la Suisse publie régulièrement les listes d'oeuvres des célèbres artistes du pays.

L'artiste hongrois ZOLTÁN LENKEY est né en 1936 à Miskolc, où il vit aussi à présent. C'est ISTVÁN L. IMOLAY qui fait connaître son activité artistique (P. 11—13.) Il a gagné le premier prix du Biennale Graphique de Miskolc en 1973. En même année il fut honoré avec le Prix Munkácsy.

Les petites graphiques de MIHÁLY GÁCSI sont bien appréciés par les collectionneurs. LÁSZLÓ PITT-MANN écrit sur ses valeurs (P. 15—16.) en mentionnant son humour, son sarcasme et sa joie de vivre un peu caricaturisé.

TIBOR BOTTLIK (1884—1974) passa ses années d'étude de peintre à Vienne et à Munich. Puis à Paris il était en contact avec Monet, Renoir et Maillol, qui l'a introduit à la sculpture. Depuis les années de 20 il vivait à Bocsan (Roumanie). De son vivant sa dernière exposition fut organisée en 1967 dans la ville minière de Resica. D'après l'article d'ALFRED KUHN (Föderlach, Austria), il était un représentant talentueux de l'Impressionnisme. (P. 19—21.) Sur la page 22. nous publions la liste des ex libris créés par T. BOTTLIK.

VARGA Nándor Lajos fametszetei X1

S. A. écrit une nécrologie sur l'artiste et collectionneur polonais TADEUSZ PRZYPKOWSKI, qui était un excellent représentant de la vie spirituelle en Pologne. (P. 23.) L'histoire de sa famille était liée à la civilisation polonaise. Il faisait ses études de l'histoire d'art à l'Université Jagelló. Depuis sa jeunesse il était collectionneur et aussi créateur des ex libris. En 1966 il a participé à la fondation de la F.I.S.A.E. Comme organisateur des plusieurs expositions d'ex libris et rédacteur des publications de qualité du même sujet, il possédait un renommé mondiale parmi les amis de l'ex libris. Ses amis garderont avec pitié sa mémoire.

L'article d'ISTVÁN SZIGETI traite les petites graphiques créés par les sculpteurs hongrois (P. 25–28.) Les artistes y mentionnés sont: FULÖP Ö. BECK, SÁNDOR GERGELY, IMRE SIMAY, EDE TELCS et SÁNDOR FINTA.

„La femme sur les petites graphiques” — c'était le titre de l'exposition organisée par la K.B.K. dans le Club des Artistes FÉSZEK, à l'occasion du Journée Internationale des Femmes. (Février 1978.) Les planches y présentés appartiennent aux collections de PITTMANN et SEMSEY. (P. 29–30.)

Nous publions en extraits l'article de ZOLTÁN SZELESI, paru dans le journal locale sous le titre „Un demi siècle de la graphique a Szeged”. (P. 34.)

On lit des nouvelles sur les pages de 38. à 42.

Nous publions la récénsion des revues d'ex libris récemment parues par dr IMRE SOÓS. (P. 43–46.)

NYJ/KUL 64/1976 — Megjelent 500 példányban 4 fv (A/5) terjedelemben
78311 DATORG NYOMDA — F.v.: Harkai József

GÁCSI Mihály — Muzsikuskok — linómetszet X3

A címlapon VARGA Nándor Lajos — Négy évszak c. fametszete X1